

Yhteinen kaupunki

Menetelmiä päihteiden käytöstä aiheutuviin lieveilmiöihin ja kaupunkilaisten kokemiin turvallisuushuoliin

Inari Viskari

4.5.2023

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos

Lähtökohta: huumeiden käytön lisääntyminen näkyy julkisessa tilassa

- Huumausaineiden käyttö ja niihin liittyvät haitat ovat lisääntyneet Suomessa tasaisesti koko 2000-luvun ajan.
- Huumeiden käytön lisääntyessä, lisääntyy myös huumeita ongelmallisesti käyttävien ihmisten määrä sekä käytöstä aiheutuvat haitat julkisessa tilassa.
- **Lisääntynyt päihteiden käyttö herättää kuntalaisissa turvattomuuden tunteita ja pelkoja.**

Kaupunki | Huumeet

Kurvin asukkaita turhauttaa alueen rauhattomuus: "Minua pelottaa huumeiden aiheuttama arvaamaton käytös"

Asukkaat toivovat päihdetyöhön ja järjestyshäiriöihin pitkäaikaisempaa strategiaa. Asunnottomia auttava järjestö haluaisi takaisin Vaasanpuistikon läheisyyteen.

Mistä on kyse? Open drug scenes

Yli miljoona suomalaista pelkää päihtyneitä

Päihtyneiden pelkääminen julkisissa tiloissa on meillä paljon yleisempää kuin muissa Pohjoismaissa

- Joka kolmas suomalainen kertoo kuluneen vuoden aikana pelänneensä päihtyneitä ihmisiä julkisella paikalla
- **Lähes joka viides suomalainen kertoo joutuneensa päihtyneen henkilön ahdistelun tai kiusaamisen kohteeksi.**
- Kaikkein yleisin haitta oli ihmisten kokemus päihtyneiden oksentelusta, virtsaamisesta tai roskaamisesta. Peräti puolet ilmoitti, että nämä asiat olivat ärsyttäneet heitä viimeisen vuoden aikana.

(THL 2018; Moan 2015)

Päihteiden käytön haitat julkisessa tilassa

- Päihteitä käyttävien ihmisten kerääntyminen esimerkiksi asumispalveluiden ja päihdepalveluiden sekä matalakynnyksisten palvelujen läheisyyteen saattaa kuormittaa naapurustoa.
- Päihteiden käytöstä aiheutuvia lieveilmiöitä ovat esimerkiksi **huumeiden myynti ja näkyvä huumeiden käyttö, järjestyshäiriöt, meteli, roskaaminen (esim. käytetyt huumeruiskut) ja omaisuusrikokset (kuten esim. näpistykset).**
- **Lieveilmiöitä voidaan vähentää naapurustotötyön avulla.**

Lieveilmiöiden julkisessa tilassa arvioidaan lisääntyneen

- Tällä hetkellä kaikissa isoissakaan kunnissa ei välttämättä ole riittävästi paikkoja, joissa päihtyneet ihmiset ja esim. asunnottomat voisivat viettää aikaa.
- Tämä lisää ihmisten oleilua julkisissa tiloissa ja kaduilla (ja heikentää myös heidän mahdollisuuksia huolehtia itsestään) (Perälä &Viskari 2021)

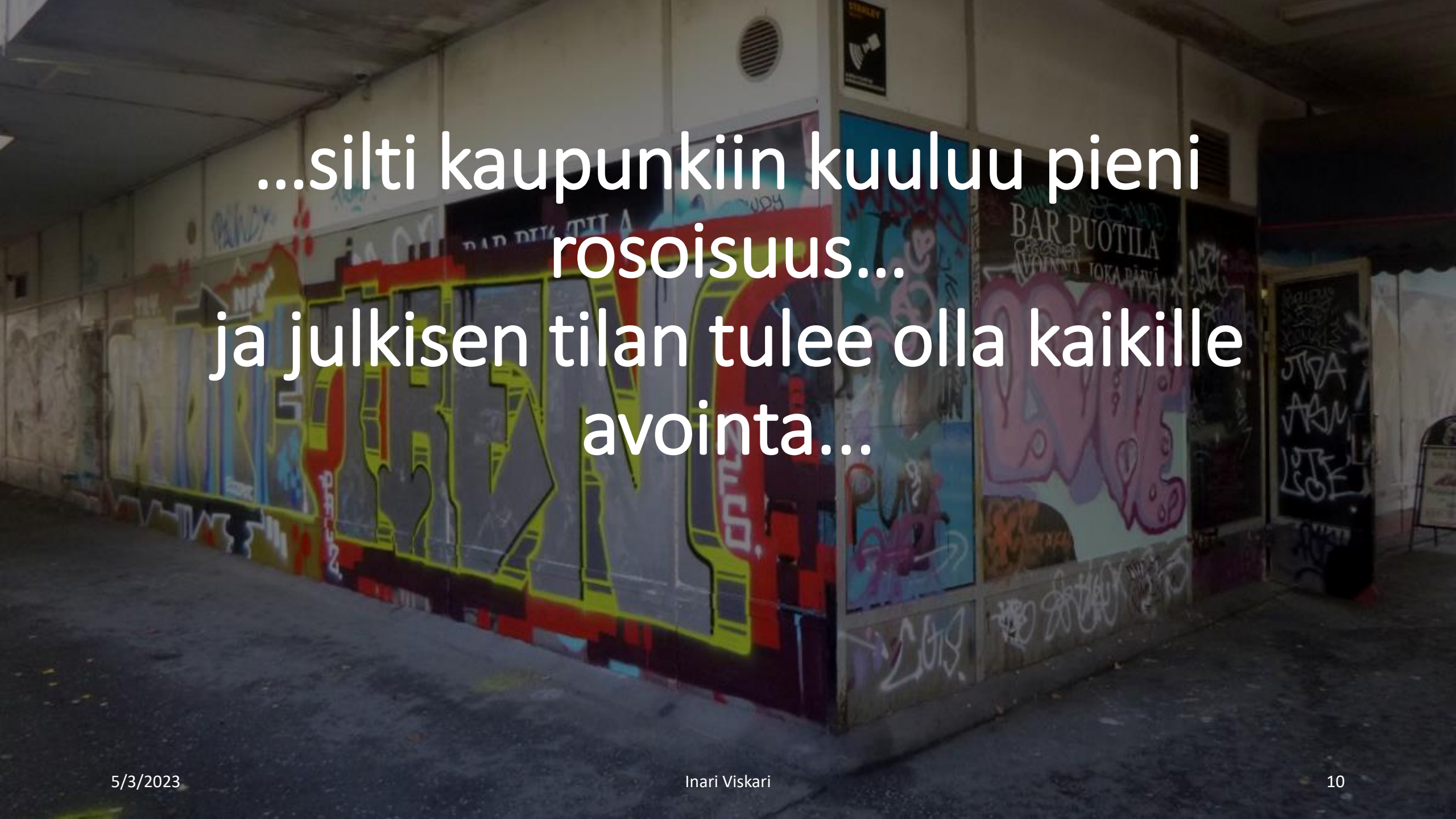
Täällä ei uskalla enää liikkua metsäpoluilla. Huumeruiskuja on joka paikassa.

Kymmeniä neuloja ja ruiskuja kerätään
Helsingissä maasta päivittäin –
"Korvaushoitopisteestä asiakkaat valuvat sitten
läheiseen puistoon"

Turvallinen kaupunki on kaikille
turvallinen ja viihtyisä..

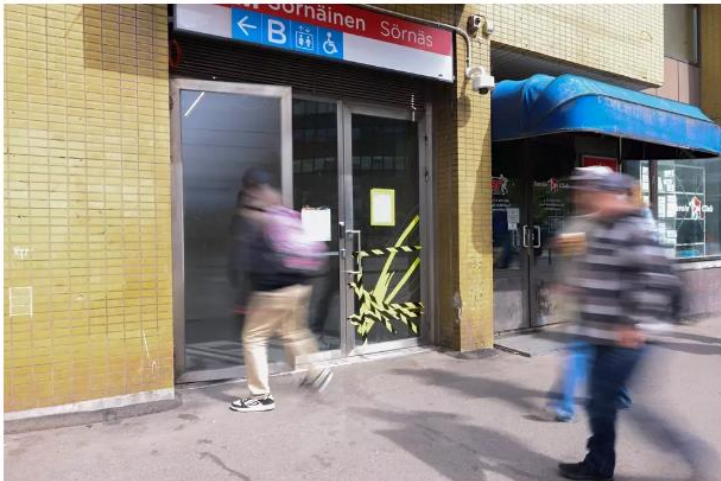
...silti kaupunkiin kuuluu pieni
rosoisuus...
ja julkisen tilan tulee olla kaikille
avointa...

MUTTA kuntalaisten pelot tulee ottaa vakavasti

Kaupunki | Huumeet

Kurvin asukkaita turhauttaa alueen rauhattomuus: ”Minua pelottaa huumeiden aiheuttama arvaamaton käytös”

Asukkaat toivovat päihdetyöhön ja järjestyshäiriöihin pitkäaikaisempaa strategiaa. Asunnottomia auttava järjestö haluaisi takaisin Vaasanpuistikon läheisyyteen.

Osa ihmisistä on kokenut rauhattomuuden lisääntyneen Sörnäisten metroaseman läheisyydessä. KUVA: LUIS BUSTAMENTE / HS

Suvi Tuomisto HS

20.5.2022 18:01

Kaupunki | Helsinki

Huumeongelmat huolestuttavat Kurvin asukkaita: ”Uskon muuton olevan väistämättä edessä”

HS:n haastattelemat asukkaat kertovat huumeiden käytön ja huumekaupan olevan arkipäivää Kurvissa.

Anne Rantalainen kerää kadulta ohimennen muiden roskia. Hän pitää Kurvin aluetta niin levottomana, että harkitsee muutttoa muualle. KUVA: OUTI PYHÄRANTA / HS

Sami Takala HS

22.4. 17:21

Naapurustotyön avulla kaikki voittavat

- Hyödyt kaikille kuntalaisille: vähentää humalajuomisesta ja päihteiden käytöstä aiheutuvia erilaisia haittoja sivullisille julkisessa tilassa.
- Huumeita käyttäviin ihmisiin kohdistuva stigma vähenee.

Naapurustotyöllä vahva kansallinen tuki

Ympäristötyö on kirjattu uutena kehittämistoimena: [Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman väliarviointiin](#), (sivu 62).

[Päihde- ja riippuvuusstrategiassa](#) yhtenä tavoitteena on huumausaineiden käytöstä aiheutuvien haittojen vähentäminen, ja [Valtioneuvoston periaatepäätös huumausainepoliitikasta 2021-2023](#) linjaa ympäristötyön tarpeen lisäämisen huumeiden käyttäjien palveluiden lähistölle lieveilmiöiden vähentämiseksi.

Mitä naapurustotyö on?

Naapurustotyöllä (käytetään myös termiä ympäristötyö) tarkoitetaan sellaisia toimenpiteitä ja menetelmiä, joiden avulla ehkäistään ja vähennetään päihteiden käytöstä aiheutuvia häiriöitä ja puututaan mahdollisiin ongelmiin yhteistyössä eri toimijoiden sekä päihteitä käyttävien ihmisten kanssa.

- Tavoite 1: Ympäristö pysyy kaikille osapuolille viihtyisänä ja turvallisena.
- Tavoite 2: Päihteitä käyttäviin ihmisiin ja päihdepalveluihin kohdistuva stigma vähenee.

Ympäristötyö keskittyy käytännön ratkaisuihin ja rakentuu aina alueellisten tarpeiden mukaan.

Naapurustotyön menetelmiä 1/2

- Ympäristötyöntekijät jalkautuvat säännöllisesti ja suunnitelmallisesti ympäristöön, kortteleihin ja kaduille, puistoihin ja esimerkiksi päiväkotien ja koulujen lähistöille. Ympäristöstä siivotaan esimerkiksi käyttövälineitä ja muita roskia.
- Työntekijät kiertävät myös kaupoissa tai muissa liiketiloissa selvittelemässä mahdollisia ongelmia tai haasteita.
- Työmuodon avulla on voitu ehkäistä ja selvittää myös näpistyksiä. Työstä maksettava pieni korvaus voi ennaltaehkäistä päihteitä käyttävien ihmisten tarvetta tehdä omaisuusrikoksia.

Naapurustotyön menetelmiä 2/2

- ☐ Naapurustofoorumit, mukaan alueen eri toimijoita (myös yrittäjiä!) ja kaupunginosayhdistys.
- ☐ Myös käyttäjien tulisi olla mukana heitä koskevassa keskustelussa esim. kuukausittaisissa ”kävijäpaneeleissa”, joissa pohditaan muun muassa mitkä asiat ovat hyvin, missä on kehitettävää.
- ☐ Vastikkeellinen työtoiminta ehkäisee tarvetta näpistyksille.
- ☐ **Stigman vähentäminen**, avointen ovien päivät, koulutus ja luennot (kuinka kohdata päihteitä käyttävä ihminen, taustaa ja tilastoa päihdeilmiöstä sekä päihdepalveluista). Vanhempainyhdistys, yrittäjät.

Esimerkkejä: aluelähtöinen naapurustotyö terveysneuvontapisteissä

Tarvitaan uusia menetelmiä, jotka helpottavat ja edistävät sosiaalista kontaktia ihmisten välillä:

Vieraiden, päihtyneiden ja arvaamattomasti käyttäytyvien aikuisten toiminta aiheuttaa nuorille turvattomuuden tunnetta.

Kolmannes nuorista kokee, etteivät he voi liikkua ulkona vapaasti ilman pelkoa väkivallan tai häirinnän uhasta. Nuoret kokevat arvaamattomasti käyttäytyvien päihteidenkäyttäjien heikentävän hyvinvointia. Turvallisuus on puhuttanut nuoria eniten kaikista hyvinvoinnin osa-alueista. (esim. Viilo 2017)

KAUPUNKI KUULUU KAIKILLE -toimintamalli

Kaupunki | Koulut

Näin helsinkiläislapsia opetetaan kohtaamaan sekaisin olevia aikuisia – ”He ovat itse kertoneet kokemuksistaan”

Maunulan ala-asteen lapset suorittavat tehtäväsarjan, jossa ratkaistaan yhdessä, miten toimia pelottavissa tilanteissa.

Maunulan ala-asteen viidesluokkalaiset miettivät, mitä voi tehdä, jos kohtaa pelottavia, keskenään tappelevia aikuisia. Edessä Aarni Salovaara. KUVA: KALLE KOPONEN / HS

Maija Aalto HS

30.9.2021 9:49 | Päivitetty 30.9.2021 11:30

MITÄ voi tehdä, jos koulusta tullessa rappukäytävän edessä on pelottavia päihtyneitä aikuisia elämöimässä eikä siitä mahdu livahtamaan turvallisesti kotiin?

Kaupunki kuuluu kaikille – toimintamallin tavoitteena on lisätä lasten ja nuorten turvallisuuden tunnetta julkisessa tilassa sekä vähentää päihteitä käyttäviin ihmisiin liittyviä ennakkoluuloja ja pelkoja.

[Kaupunki kuuluu kaikille-hanke](#)
[Mitä tehdä jos kaupungilla liikkuesssa pelottaa?](#)

Suunnitteilla 2023-2024: toimintamalli näpistysten ehkäisemiseksi päivittäistavarakaupoissa

- Suunnitteilla yhteistyössä oikeusministeriön kanssa vuonna 2023 -2024: THL + yhteistyökumppanit: toimintamalli: **Miten päihteitä käyttävien ihmisten tekemiä näpistyksiä voisi vähentää.**

Naapurustotyön avulla voidaan vähentää myös päihteitä käyttäviin ihmisiin ja heidän palveluihinsa kohdistuvaa stigmaa

Stigmaa purkavan työn tavoitteet

- Vähentää huumeita käyttäviin ihmisiin ja heidän palveluihinsa kohdistuvia kielteisiä asenteita ja virheellistä tietoa, jotka estävät tai hidastavat ihmisten hakeutumista hoidon ja tuen piiriin.
- Lisäksi tavoitteena on vahvistaa sosiaali- ja terveysalan työntekijöiden valmiuksia kohdata huumeita käyttävä henkilö arvostavasti ja ystävällisesti sekä varmistaa, että palvelun käyttäjä tulee kuulluksi.

“No, I’m not well.
I have a drug problem.”

LOPETAAN LEIMA AVIEN KUVIEN JA SANOJEN KÄYTTÖ

Skotlannissa käynnistyi joulukuussa 2021 valtakunnallinen kampanja, jonka avulla pyritään vähentämään päihteitä käyttäviin ihmisiin liittyviä kielteisiä asenteita.

Kampanjassa ihmisiä pyydetään lopettamaan leimaavien sanojen käyttö.

Kampanjan tavoitteena on, että päihdeongelmista puhutaan samalla tavalla kuin muistakin terveysongelmista.

A drug or alcohol problem is a health condition. People should receive help and support, not judgement.

Let's end the stigma of addiction.
nhsinform.scot/stigma

15/4/2023
NHS
Scotland
Scottish
Government

Inari Viskari

STOP SAYING JUNKIE

Photo by Christopher Cheung

Mitä mielikuvia kuva herättää?

Päihteitä käyttävien ihmisten ääni kuuluviin: miten stigmaa voidaan vähentää?

”Poistetaan hoitajien ja muun henkilökunnan negatiivisia asenteita huumeiden käyttäjiä kohtaan.”

”Terveyskeskusten työntekijöiden asenne pitäisi muuttua”

”Kaikkia muitakin ihmistyötä tekeviä ihmisiä tulisi kouluttaa erilaisuuden kohtaamiseen, ei pelkästään sote-henkilöstöä”

”Tuomalla esiin, että kyse on vakavasta sairaudesta, jota kukaan ei ole itselleen halunnut”

”Riippuvuudesta tiedottaminen sairautena, ei henkilökohtaisena omasta tahdosta johtuvana valintana”

Työvälineitä stigman purkuun

- *Kaikkien tärkeintä on ymmärtää huumeriippuvuus sairautena ja kohdata kaikki huumeiden käyttöön liittyvistä ongelmista kärsivät ihmiset yksilöinä eikä esimerkiksi ”huumenuorina” tai ”päihdeäiteinä.”*
- *Varmistetaan että kaikki julkaisut, esitteet, koulutusmateriaalit ovat stigmavapaita ja käytössä on ihminen/henkilö ensin kielenkäyttö.*
- *Puutu aina epäkunnioittavaan keskusteluun!*

Muita menetelmiä

- **Lisää jalkautuvaa työtä.**
- Valvottu huumeiden **käyttötila.**
- Nykyisten palveluiden laajentaminen, **aukioloajat** esim. klo 9-22, myös viikonloppuisin.
- Huumeita käyttävien ihmisille **mielekästä ja vastikkeellista työtä,**
- **Palveluiden sijoittaminen tasaisesti ympäri kaupunkia**
- **Pieniä asumisyksiköitä, max 25 asukasta?**
- **?**

Hyvinvoinnin valvojat

Koska poliisin resurssit ovat rajalliset, voisiko jalkautuvaa työtä lisätä meilläkin?

Oslossa palkattiin projektiluonteisesti ”hyvinvoinnin valvojia”, jotka kiertävät ongelma-alueilla joka päivä klo 14–20. Tarkoitus lisätä turvallisuutta ja vähentää konflikteja. Foto:

André Kjærnsli/Vårt OSLO

Lopuksi... Voisiko politiikan huipulla olevat ihmiset jalkautua kaduille ja päihdepalveluihin?

**Kronprinsparet
besøkte gatemiljøet**

Norjassa esim. ex-terveysministeri ja ex-pääministeri jalkautuivat usein kaduille..

Yhteystiedot

inari.viskari@thl.fi

twitter

@inari.viskari

[LinkedIn](#)